

*Авдеева А.В. аспірант, ДДУВС, м. Дніпро
ORCID: 0000-0002-4869-2283*

Avdeeva A. PhD-Student of Department of the Department of Management and Administration of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЗА КОРДОНОМ

DEVELOPMENT OF STATE POLICY IN THE FIELD OF CHILDREN'S RIGHTS PROTECTION UNDER THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION ABROAD

Установлено, що цивілізованість суспільства виявляється саме у захисті слабких категорій осіб таких, як: жінки, люди похилого віку та діти. Зазначені категорії громадян є найбільш уразливими у психологічному та соціальному плані. Виявлено, що найбільш незахищеною категорією є та буде дитина. Незважаючи на те, що вона має як загальний, так і спеціальний правовий статус, на сьогодні становище дітей істотно погіршилося за рахунок військових і збройних конфліктів, а також через зростання злочинів, що скоюються по відношенню до дітей, наприклад, вбивства, викрадення, незаконна торгівля, сексуальна експлуатація та інші. Аргументовано, що насильство в масштабах будь-якої країни призводить до кризи прав дитини, яка може затягнутися на кілька поколінь. Мільйони дітей зайняті не підходящою для них працею, яка перешкоджає їх розвитку та освіті, а також завдає фізичної чи психологічної шкоди, а що ще гірше – загрожує їхньому життю. Виявлено, що за кордоном заборонені тілесні покарання, але за статистикою щороку більше ста тисяч дітей їх отримують. Для багатьох із них, наслідком таких дій стає смерть чи самогубство, хтось тікає з дому. Акцентовано, що останнім часом збільшилися випадки загибелі дітей у дитячому віці. Таке насильство веде до випущення із-під догляду неповнолітніх осіб. Усе це визнано порушенням прав дитини, саме тому необхідно комплексно вивчити політику держави у галузі захисту прав дітей, а також запозичувати успішний закордонний досвід з метою вироблення найоптимальнішого механізму захисту прав дітей.

***Ключові слова:** державна політика, механізм, права дітей, захист, децентралізація влади.*

It has been established that the civility of society will be manifested precisely in the protection of weak categories of persons such as: women, the elderly and children. These categories of citizens are the most vulnerable in psychological and social terms. It was found that the most unprotected category is and will be the child. Despite the fact

that it has both general and special legal status, today the situation of children has significantly worsened due to military and armed conflicts, as well as due to the increase in crimes committed against children, for example, murder, kidnapping, illegal trade, sexual exploitation and others. It is argued that violence on the scale of any country leads to a crisis of children's rights, which can drag on for several generations. Millions of children are engaged in inappropriate work that hinders their development and education, causes physical or psychological harm, and worse, threatens their lives. It was found that corporal punishment is prohibited abroad, but according to statistics, more than one hundred thousand children receive it every year. For many of them, the consequence of such actions is death or suicide, someone runs away from home. It was emphasized that the number of deaths of children in childhood has increased recently. Such violence leads to the release of minors from care. All this is recognized as a violation of the rights of the child, which is why it is necessary to comprehensively study the state policy in the field of protection of children's rights, as well as to borrow successful foreign experience in order to develop the most optimal mechanism for the protection of children's rights. The purpose of this article is to study the peculiarities of foreign experience in the field of children's policy.

Key words: *state policy, mechanism, children's rights, protection, decentralization of power.*

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем сучасного суспільства є збільшення кількості дітей, які входять до групи соціального ризику. Ця ситуація детермінована в основному несприятливими зовнішніми обставинами, але також велику роль у цьому процесі відіграє погіршення клімату в дитячому та молодіжному середовищі, спричинене соціальним сирітством, низьким рівнем життя домашніх господарств, алкоголізмом та наркоманією, порушенням життєвих цінностей. Проблема також полягає й у тому, що в більшості держав норми міжнародного права з прав дитини не знаходять належного відображення у національних правових документах і як наслідок, не запроваджуються на практиці. Недостатньо ефективна діяльність державних органів та, в деяких випадках, відсутність взаємодії державної влади з населенням у питаннях захисту дітей зумовлює зростаючі негативні наслідки у суспільстві. Усе це засвідчує важливість тематики обраного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляду особливостей реалізації державної політики у сфері захисту прав дітей присвячені наукові роботи С. Варієра, О. Безпалько, М. Гуддемі, Н. Гусака, І. Зверєва, О. Кабанець, А. Капської, О. Карпенко, Н. Максимової, Ж. Петрочко, О. Потопахіної, Т. Прітченко, Н. Романової, Ю. Саєнко, Т. Семігіної, Н. Сидоренко, С. Толстоухової, І. Цибуліної, А. Хосо та ін. [1–8]. Не применшуючи значних здобутків дослідників, зазначимо, що існує необхідність у системному дослідженні особливостей і напрямків розвитку державної політики у сфері захисту прав дітей в умовах децентралізації за кордоном.

Постановка завдання. Метою наукового дослідження є дослідження особливостей розвитку державної політики у сфері захисту прав дітей в умовах децентралізації за кордоном.

Виклад основного матеріалу. Ґрунтуючись на аналізі історичних даних, вважаємо, що держави завжди регулювали відносини дітей та їх права у суспільстві. Спірними залишаються якість становища дітей, їхня свобода та можливість впливу на свою долю. Тим не менш, більшою мірою висвітлювався дитячий статус та право на майно, нарівні з усиновленням.

Державна (публічна) служба, за своєю природою покликана захищати права своїх громадян і створювати умови для їхньої життєдіяльності. Під публічною службою (public service) розуміється діяльність ряду для людей, що живуть у межах території власної юрисдикції, яка реалізовується безпосередньо через державний сектор [1, с. 72-73].

Сучасний же етап розвитку, що характеризується нестабільністю політичних відносин на міжнародній арені, глобальною економічною кризою та збільшенням рівня безробіття, вимагає від усіх органів державної влади нових механізмів захисту найнезахищенішої категорії громадян – дітей. Стратегічна мета кожної держави має бути спрямована на реалізацію міждисциплінарного підходу до питань реформування чинного законодавства та обмін досвідом між державами, які найбільше досягнули успіху у вирішенні цих питань. На основі міжнародної взаємодії кожен регіон надалі має «розробити свою систему правових документів» [2, с. 661]. Розглянемо реалізацію досвіду впровадження державної політики захисту прав дітей Сінгапура, оскільки окрім позитивної оцінки як однієї із провідних країн, що займаються питаннями дітей у світі, ця країна виробила системний підхід у питаннях соціального захисту та підтримки дітей.

У Сінгапурі з 1960-1970-х років проводилася жорстка політика обмеження народжуваності, внаслідок якої країна наблизилася до показників простого відтворення населення. У країні сформувався сучасний тип відтворення, що характеризується низькими показниками народжуваності, смертності та майже нульовим природним приростом, а також невисокою часткою дітей у структурі населення, характерною для розвинутих країн. Для недопущення в перспективі погіршення вікової структури та дефіциту трудових ресурсів, а також через нові потреби економіки, що розвивається, й з метою скорочення ввезення іноземної робочої сили з кінця 1980-х років демографічна політика змінилася. З того часу уряд поставив першочерговим завданням стимулювати народжуваність, застосовуючи заходи його вибіркового збільшення [3, с. 140].

З 2001 року у Сінгапурі діє Схема Дитячого Бонусу (Baby Bonus Scheme). Вона складається з двох компонентів – грошовий подарунок (Cash gift) та рахунок на розвиток дитини (Child Development Account). Грошовий подарунок отримують сім'ї за першу та другу дитину у розмірі 6000 синга-

пурських доларів (4724 американських доларів), і по 8000 доларів – за третю та четверту дитину. Цей подарунок готівкою розподіляється на три транші протягом року після народження дитини: 50% – через три тижні після народження, по 25% – коли дитині виповниться 6 та 12 місяців. Диференціація коштів дозволяє уникнути витрати всієї суми на цілі, які не стосуються дитини.

Рахунок на розвиток дитини може бути відкрито у будь-який час до 31 грудня того року, коли дитині виповниться 12 років. Батьки можуть розмістити на цьому рахунку суму в розмірі до 6000 доларів за першу і другу дитину, 12000 – за третю і четверту, 18000 – за п'яту і наступну дитину. При цьому наступного місяця уряд подвоїть суму накопичень [3, с. 143].

Накопичення можуть бути витрачені на розвиток та здоров'я дитини, але лише у схвалених Міністерством соціального та сімейного розвитку Сінгапуру, ліцензійних організаціях. Для зручності батьків існує пункти обслуговування за Схемою Дитячого бонусу, розташовані в лікарнях та імміграційних пунктах [3, с. 145]. У Сінгапурі існує мережа дитячих садочків – центрів турботи про дітей, які забезпечують освоєння дошкільної освітньої програми для дітей віком від 2 місяців до 7 років. Робота цих центрів дозволяє батькам спокійно працювати, знаючи, що про дітей подбають і навчать необхідним навичкам та вмінням. Ці центри-сади мають гнучкий графік роботи, на весь день або всього кілька годин, що дуже зручно для батьків.

Важливим у державній політиці захисту прав дітей Сінгапура є те, що держава видає субсидії сім'ям, дохід яких нижчий, ніж 7500 сінгапурських доларів (середня зарплата – 4400), у розмірі від половини до 99% вартості оплати перебування дитини в центрі залежно від доходу на людину в сім'ї. Розмір базової субсидії на перебування весь день у центрі дитини від 18 місяців до 7 років – 300 сінгапурських доларів. Є можливість отримати додаткову субсидію, якщо дохід сім'ї суттєво нижчий за 7500 доларів. Для цього потрібний дуже невеликий пакет документів. Механізм раннього відвідування дитини ясельного віку садочка дуже поширена в Сінгапурі. Уряд Сінгапуру видає матері 600 доларів щомісяця, якщо вона вирішила залишити дитину віком від 2 до 18 місяців у центрі та вийти на роботу. Інформація про розмір та умови отримання субсидії-допомоги доступна на багатьох ресурсах: сайти уряду, у брошурах у центрах для дітей та медичних центрах, причому механізм і її отримання чітко розписаний на конкретних прикладах. Подовження соціальної підтримки дітей продовжує функціонувати в Сінгапурі, але в дещо іншій формі. Діти віком 7-14 років після школи можуть відвідувати центри для учнів. Якщо обоє батьків працюють і загальний сімейний дохід нижче 3500 доларів на місяць, сім'ї можуть звернутися за допомогою на оплату центрів [3, с. 146]. Таким чином,

стимулюється робота батьків на повний день та вирішується питання безпеки дітей після навчання.

Інтерес для нашого дослідження представляє також досвід Об'єднаних Арабських Еміратів (ОАЕ). Уряд ОАЕ наголошує на соціальній підтримці сімей з низьким заробітком. Таким сім'ям належить періодична допомога від держави. Допомога збільшується при наявності кількості певних критеріїв, які має сім'я: кількість дітей, усиновлені діти, які перебувають у сім'ї, діти-інваліди, матері-одиначки тощо. Сума мінімальної періодичної допомоги 1000 дирхам ОАЕ (278 доларів США) [4, с. 89].

Ще один вид фінансової виплати спрямований на допомогу сім'ям із дітьми, обмежених у можливостях. Таким сім'ям належить до 50000 дирхам ОАЕ на рік на навчання дітей [4, с. 90]. Додатково 50 000 дирхам відведено для покупки інвалідного крісла, слухових апаратів, спеціальних ванних кімнат, навчальних інструментів для дітей з обмеженнями можливостями і на оплату помічників по дому [4, с. 91]. Якщо сім'я з дітьми через тимчасові обставини залишилася без даху над головою, уряд ОАЕ видає такій сім'ї до 65 000 дирхам одноразової допомоги [4, с. 91]. Відмінною рисою Об'єднаних Арабських Еміратів є відсутність інтернатів та притулків для дітей.

Досвід Малайзії може бути цікавим у контексті підтримки сім'ї та допомоги сім'ям, які усиновили або удочерили дитину з інтернатної установи. Так, в країні розроблена та реалізована «Програми підтримки сім'ї» – перший рівень профілактики переміщення дітей з інтернатних установ. З метою профілактики соціального сирітства кризовим сім'ям надається низка послуг, у тому числі фінансова та психосоціальна допомога. Відділ соціального захисту проводить програми з надання сім'ям допомоги у вирішенні соціально-економічних труднощів та підвищення якості життя. Ці програми проводяться на двох рівнях:

- безпосереднє надання малозабезпеченим сім'ям та дітям з таких сімей фінансової допомоги та психосоціальної підтримки;
- профілактичні послуги, що надаються на місцевому рівні дітям групи ризику та їхнім сім'ям за допомогою дитячих центрів, що працюють під контролем груп захисту дітей.

Створення цих послуг по всій Малайзії передбачено Законом про дітей від 2001 року [4, с. 98], відповідно до якого при виявленні дітей, які потребують захисту, серед громадян формуються групи захисту дітей, відповідальні за координування місцевих послуг, що надаються дітям та їхнім сім'ям.

Ця програма допомоги створена з метою підтримки малозабезпечених та неповних сімей, а також членів сім'ї, які виховують власних дітей чи дітей родичів. Проводиться перевірка потреби з метою оцінки фінансового стану, а також оцінюється здатність батьків або родичів виховувати дитину та забезпечувати для неї належні умови; допомога може бути надана на

період до 30 місяців. Крім того, дітям із малозабезпечених сімей також передбачено державну допомогу на оплату підручників, придбання одягу та іншого шкільного приладдя. Сім'ям також надається допомога в отриманні мікрогрантів та участі в проектах, спрямованих на покращення їхнього економічного становища. Паралельно з цим дитячі центри виконують функцію платформ для проведення зустрічей представників місцевої спільноти та обміну ідеями, що сприяє розвитку соціальної згуртованості у цільових групах, у тому числі серед малозабезпечених сімей, сімей у складній чи кризовій ситуації, дітей групи ризику [4, с. 100].

Аналіз наукових напрацювань дав змогу визначити, що у світовій практиці динамічно розвивається така спеціалізація, як соціальна робота у правоохоронних органах. Така практика має найбільш усталений характер у Німеччині, США, Швеції та Північній Ірландії. Соціальна робота у правоохоронних органах ґрунтується на спеціальних принципах та в обов'язковому порядку – на знанні закону. Функції соціальних працівників у правоохоронній системі включають надання консультування у сфері кримінального правосуддя, ювенальної юстиції та виправної системи, а також навчання представників нормотворчої сфери, співробітників правоохоронних органів, адвокатів, студентів [5, с. 525].

Безпосередньо у правоохоронній системі соціальні працівники надають послуги діагностування, оцінки та роботи з контингентом кримінального та ювенального правосуддя, готують рекомендації та звіти про психічний статус, інтереси дитини, її здатність давати свідчення. Крім того, соціальні працівники служать як свідки-експерти. На стадії слідства соціальні працівники необхідні для допомоги слідству у підготовці необхідних документів для судових інстанцій. Соціальний працівник також може сприяти професійній оцінці поведінки підозрюваного з погляду його потенційної небезпеки суспільству й у визначенні ступеня можливості рецидиву. Так, у Німеччині діє спеціальна служба судової допомоги молоді, яка визначає соціальний портрет підлітка, особливості його особистості, обставини скоєного злочину. На основі аналізу такої інформації соціальний працівник подає звіт прокурору та суду для визначення міри впливу.

У Туреччині модернізація відділів дитячої поліції призвела до якісного поліпшення поводження з неповнолітніми правоохоронних органів по всій країні. Так, у 1997 році було створено спеціальні відділи поліції, які працювали з дітьми жертвами злочинів [6, с. 150]. У 2001 році ці відділи були реструктуровані у відділи дитячої поліції, які займалися всіма справами, пов'язаними з особами молодше 18 років. Ці відділи укомплектовано додатковими штатами соціальних працівників, психологів, які регулярно проходять курси підвищення кваліфікації. Стамбульський офіс розробив анкету щодо психологічної оцінки готовності кандидатів працювати з дітьми. Водночас у 2006 році Агентство у справах захисту дитинства, спільно з соціаль-

ними службами частково з метою попередження інституціоналізації дітей, створили низку невеликих відкритих центрів для дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності, та правопорушників, які отримали альтернативну форму покарання. Створення таких центрів надало дітям можливість отримати доступ до соціальних послуг [6, с. 151].

До речі, у 2008 році у Молдові пробація стала основою соціальних служб у ювенальній юстиції. За підтримки міжнародних організацій пробацію почали застосовувати у таких аспектах ювенальної юстиції:

– досудова пробація, що складається з підготовки соціального звіту разом з первинною допомогою та консультуванням;

– пробація для умовно-засуджених осіб з метою їх ефективної реінтеграції в суспільство [7, с. 50].

Отже, можна відзначити, що розвиток соціальних служб є не лише ефективним методом роботи з проблемними дітьми, а й способом профілактики протиправної поведінки серед дітей. Наведені дані загалом є показовими, оскільки дозволяють зрозуміти, як побудована модель захисту дітей у цих країнах. Вибірково використовуючи досвід цих країн, Україна може покращити становище дітей та сімей з дітьми. Багато практик будуть корисними, а уповноваженим органам слід приділити додаткову увагу дітям з обмеженими можливостями, особливо під час реалізації програм з інклюзивної освіти дітей у школах.

Висновки. Отже, міжнародні інституції, зокрема, Дитячий фонд організації об'єднаних націй, сьогодні висловлюють глибоке занепокоєння у питаннях реалізації прав дітей у міжнародному співтоваристві. Викладені у цьому дослідженні положення підтверджують необхідність об'єднання зусиль держав із забезпечення реалізації прав дитини на всіх рівнях: міжнародному, національному й інституційному. Ефективними кроками у вирішенні цього питання можуть стати заходи посилення прозорості та підзвітності суспільству з боку інститутів роботи з дітьми; міжнародна співпраця держав та обмін досвідом та орієнтування на роботу з батьками для вирішення проблем сім'ї. Розглянуті у цій статті приклади ефективної роботи державної політики захисту прав дітей Сінгапуру, Об'єднаних Арабських Еміратів, Малайзії, Німеччини, США, Швеції, Північної Ірландії, Туреччини та Молдови актуалізують необхідність обміну міжнародним досвідом з питань впровадження державної політики захисту прав дітей.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко Н.С. Інтерпретація поняття «публічна служба» з урахуванням зарубіжного досвіду. *Аспекти публічного управління*. 2016. 4(9-10), pp. 71-77.
2. Tyesta L. A. L. W., Saraswati R., Arif F. Implications of legal positivism of the promotion of children's rights on national law. *J. Advanced Res. L. & Econ.* 2020. Vol. 11. p. 661.

3. Warriar S., Ebbeck M. Children's rights: television programmes aired in Singapore. *Early Child Development and Care*. 2014. T. 184. №. 1. pp. 138-148.
4. Al Gharaibeh F., Gibson L. Care and rehabilitation services to child victims of abuse in the United Arab Emirates: Examples of innovation. *Children and Youth Services Review*. 2019. T. 101. pp. 87-98.
5. Khoso A., Hussin H. Malaysia's Refugee and Asylum-Seeking Children: A Child Rights Perspective. *Otoritas: Jurnal Ilmu Pemerintahan*. 2020. T. 10. №. 2. pp. 97-119.
6. Guddemi M., Jambor T., Moore R. Advocacy for the Child's Right to Play. Play from birth to twelve and beyond. *Routledge*, 2021. pp. 519-529.
7. Sandelowsky-Bosman C., Liefwaard T. Children trapped in camps in Syria, Iraq and Turkey: Reflections on jurisdiction and state obligations under the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Nordic Journal of Human Rights*. 2020. T. 38. №. 2. pp. 141-158.
8. Ciobanu M. et al. Aspects of the public spending policy on the social protection of children in difficulty in the republic of Moldova. *REVISTA ECONOMIA CONTEMPORANĂ*. 2020. T. 5. №. 4. pp. 45-53.

References:

1. Sydorenko, N.S. (2016). Interpretation of the concept of "public service" taking into account foreign experience. Aspects of public administration. 2016. 4 (9-10), 71-77. [in Ukrainian].
2. Tyesta, L. A. L. W., Saraswati, R. & Arif, F. (2020). Implications of legal positivism of the promotion of children's rights on national law. *J. Advanced Res. L. & Econ*. Vol. 11. 661.
3. Warriar, S. & Ebbeck, M. (2014). Children's rights: television programmes aired in Singapore. *Early Child Development and Care*. T. 184. №. 1. 138-148.
4. Al Gharaibeh F. & Gibson, L. (2019). Care and rehabilitation services to child victims of abuse in the United Arab Emirates: Examples of innovation. *Children and Youth Services Review*. T. 101. 87-98.
5. Khoso, A. & Hussin, H. (2020). Malaysia's Refugee and Asylum-Seeking Children: A Child Rights Perspective. *Otoritas: Jurnal Ilmu Pemerintahan*. T. 10. №. 2. 97-119.
6. Guddemi, M., Jambor, T. & Moore, R. (2021). Advocacy for the Child's Right to Play. Play from birth to twelve and beyond. *Routledge*. 519-529.
7. Sandelowsky-Bosman, C. & Liefwaard, T. (2020). Children trapped in camps in Syria, Iraq and Turkey: Reflections on jurisdiction and state obligations under the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Nordic Journal of Human Rights*. T. 38. №. 2. 141-158.
8. Ciobanu, M. et al. (2020). Aspects of the public spending policy on the social protection of children in difficulty in the republic of Moldova. *REVISTA ECONOMIA CONTEMPORANĂ*. T. 5. №. 4. 5-53.